

KOOSTE

Korkeakoulujen kehitysyhteistyötä koskeva toimintakertomus 2012

Korkeakoulujen kehitysyhteistyötä koskeva toimintakertomus 2012

CIMO on toimittanut ulkoasiainministeriölle seuraavan koosteen CIMOn hallinnoimien korkeakoulusektorin kehitysyhteistyöohjelmien toiminnasta ja vaikuttavuudesta vuonna 2012.

Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskus CIMO 01/2013

Sisällys

1. CIMON KAUTTA HALLINNOIDUN KORKEAKOULUSEKTORIN KEHITYSYHTEISTYÖN TULOKSET VUONNA 2012	3
2. UUDEN KEHITYSPOLIITTISEN OHJELMAN TOIMEENPANO JA IHMISOIKEUSPERUSTAINEN TOIMINTA OHJELMISSA JA CIMON HALLINNOSSA.....	5
2.1 Suomen kehitysyhteistyöohjelman painopistealueet korkeakouluyhteistyössä	6
2.2. Läpileikkaavat teemat korkeakouluyhteistyön toteutuksessa	7
3. HYVÄT KÄYTÄNNÖT KORKEAKOULUJEN KEHITYSYHTEISTYÖSSÄ.....	8

1. CIMON KAUTTA HALLINNOIDUN KORKEAKOULUSEKTORIN KEHITYSYHTEISTYÖN TULOKSET VUONNA 2012

Vuonna 2012 tuettiin korkeakoulu yhteistyötä kehitysmaissa CIMOn North-South-South Higher Education Institution Network Programme (NSS)- ja Higher Education Institution Institutional Cooperation Instrument (HEI ICI) -ohjelmien kautta seuraavasti:

- yhteensä vuoden aikana tukea sai **45 NSS-korkeakouluverkostoa**, jossa toiminta keskittyy opettaja- ja opiskelijaliikkuvuuteen, yhteisesti suunniteltujen intensiivikurssien järjestämiseen sekä verkostotapaamisiin. Tämänhetkisen raportoidun toiminnan pohjalta vuonna 2012 toteutettiin **yhteensä 406 vaihtoa**:

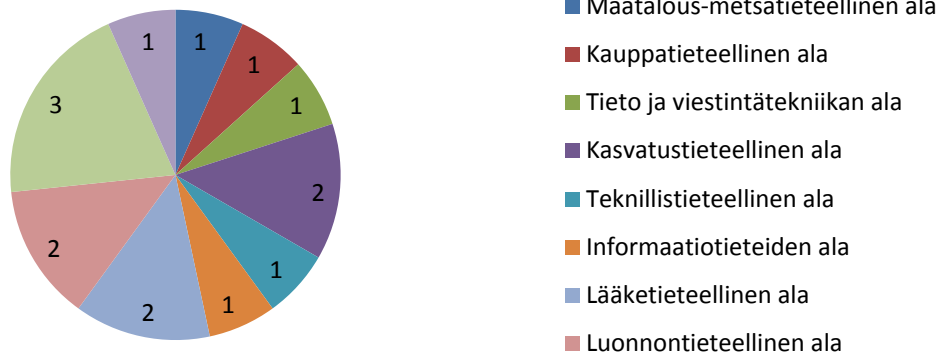
OPETTAJAT (lkm)	NAISET (lkm)	OSUUS (%)	MIEHET (lkm)	OSUUS (%)
156	84	54	72	46

OPISKELIJAT (lkm)	NAISET (lkm)	OSUUS (%)	MIEHET (lkm)	OSUUS (%)
250	151	60	99	40

Intensiivikursseja oli 2012 puoliväliin mennessä tuettu 11 kpl, osallistujia keskimäärin 28 opiskelijaa ja 13 opettajaa per kurssi. Verkstomatkoja yhteensä 21, joista valmistelevia matkoja 2, hallinnointimatkoja 6 ja verkstotapaamisia 13 (keskimääräinen osallistujamäärä 8 hlö/verkstotapaaminen).

- HEI ICI-ohjelmassa tuettiin **15 kapasiteetin vahvistamishanketta**. Hankkeiden tavoitteena on nostaa korkeakoulutuksen laatua ja relevanssia kehittämällä korkeakoulujen hallinnon kapasiteettia, modernisoimalla olemassa olevia koulutusohjelmia tai kehittämällä uusia, erityisesti maisteri- ja tohtoritason koulutusohjelmia.

HEI ICI -hankkeet 2011-2012 koulutusaloittain

Molempien korkeakoulujen kehitysyhteistyöohjelmien **yhteinen vuosibudjetti oli vuonna 2012 noin. €8 MIL. HUOM. Vuoden 2012 toimintaa** ja kohdemaapriorisointia **ohjasi vielä edellinen kehityspoliittinen ohjelma.**

NSS- ja HEI ICI-toimintaan **osallistui vuoden aikana 33 suomalaista korkeakoulua ja 92 korkeakoulua seuraavista kehitysmaista;** Botswana, Egypti, Etelä-Afrikka, Etiopia, Georgia, Ghana, Indonesia, Kambodza, Kenia, Laos, Malawi, Malesia, Mali, Mosambik, Namibia, Nepal, Nigeria, Peru, Ruanda, Senegal, Sudan, Swazimaa, Tansania, Uganda, Vietnam, Zambia, Zimbabwe, Uganda, Valko-Venäjä . **Suosituimmat yhteistyömaat** ovat Etelä-Afrikka, Tansania, Namibia, Kenia, Vietnam ja Ghana.

CIMOn keräämän opiskelija- ja opettajapalautteen perusteella enemmistö North–South–South-ohjelmaan osallistuneista katsoi vaihtojaksonsa tukeneen ohjelman tavoitteita ja Suomen kehityspoliittisen toimenpideohjelman päämääriä. Opetuksen laadun kehittämällä, tietojen ja kokemusten vaihtamisella ja tutkimuksen jakamisella koettiin olevan **hyötyä pitkällä tähtäimellä niin vaihtoon osallistuneelle opiskelijalle ja opettajalle, koti- ja kohdekorkeakoululle, koko tieteelliselle yhteisölle kuin yhteiskunnalle laajemminkin.** North-South-South –ohjelman edistämisen opetuksen laadun kehittämisen katsottiin tärkeäksi tekijäksi YK:n vuosituhatjulistuksen tavoitteiden saavuttamisessa. Lisäksi ohjelmaan osallistuminen kasvatti siihen osallistuneiden ymmärrystä kehityspoliittikan tavoitteista ja toteuttamisesta käytännössä.

2. UUDEN KEHITYSPOLIITTISEN OHJELMAN TOIMEENPANO JA IHMISOIKEUSPERUSTAINEN TOIMINTA KORKEAKOULUYHTEISTYÖN OHJELMISSA JA CIMON HALLINNOSSA

CIMOn hallinnoimissa ohjelmissa on **hankekoordinaattoreiden ohjeistuksissa** sekä hankkeiden ja verkostojen **valintakriteereiden asettamisessa huomioitu uuden kehityspoliittisen ohjelman linjauksia**. Suomen kehityspoliittinen toimintaohjelma (2012) linjaa Suomen kehitysyhteistyön keskittymään jatkossa Afrikan ja Aasian vähiten kehittyneisiin maihin. Toimintaohjelma kehottaa myös keskittämään kehitysyhteistyötä pitkäaikaisiin kumppanimaihin ja samalla vähentämään avun sirpaloitumista.

CIMOn tukemia hankkeita voi toteuttaa kaikissa niissä kehitysmaissa, jotka ovat OECD:n määritelmän mukaan kelpoisia julkisen kehitysrahoituksen (Official Development Assistance, ODA) vastaanottamiseen, mutta **valinnoissa priorisoidaan yhteistyötä vähiten kehittyneiden maiden kanssa**.

Hankkeen toteutuessa Suomen kehitysyhteistyön pitkäaikaisissa kumppanimaissa (Etiopia, Kenia, Mosambik, Nepal, Tansania, Vietnam ja Sambia), tulee hankkeen perustella **synergiaedut ja täydentävyys muuhun maassa tehtävään yhteistyöhön ja kehitystavoitteisiin**.

Ihmisoikeusperustainen lähestymistapa heijastuu CIMOn ohjelmahallinnossa esim. sillä että **omistajuus ja sitoutuminen** on hankkeiden ja verkostojen valintakriteereissä vahvistettu vuoden aikana. **Avoimuutta** on lisätty asettamalla ohjelmahallinnossa yksityiskohtaiset, julkiset valintakriteerit ja niiden painotus lopullisessa päätöksenteossa on selkeytetty johdonmukaisella tavalla.

Uuden **kehityspoliittisen ohjelman julkistamista huomioitiin järjestämällä kansallinen seminaari** *The Role of Higher Education in Capacity Building in Developing Countries* korkeakoulusektorin roolista kehitysyhteistyössä 3–4.5.2012:

http://www.cimo.fi/ohjelmat/hei_ici/tilaisuudet/101/0/the_role_of_higher_education_in_capacity_building_in_developing_countries_3-4_may_2012_2

Seminaariin kutsuttiin kaikki korkeakoulusektorin ja kehitysyhteistyön toimijat ja sidosryhmät Suomessa. Tilaisuuteen kohdistui yllättävän laaja kiinnostus; yli 200 osallistujaa edustivat suomalaisia yliopistoja ja ammattikorkeakouluja, ministeriöitä, opetushallitusta, kansalaisjärjestöjä ym.

Seminaarin puhujat edustivat mm. seuraavia kansainvälisiä tahoja:

- ANIE, African Network for Internationalization of Higher Education
- International Network for HE in Africa
- ADEA Working Group for Higher Education (ADEA-Association for the Development of Education in Africa)

- IAU, International Association of Universities

Ihmisoikeusperustaisuus näkyy seuraavissa **hanke-teemoissa** ja toiminnassa, joka tähtää äärimmäisen köyhyyden poistamiseen:

Kansalais- ja poliittiset oikeudet: sanavapaus, esim. media-alan ja journalismin hankkeet.

Taloudelliset, sosiaaliset ja sivistykselliset oikeudet:

- oikeutta koulutukseen, kaikki hankkeet (erit. *Teacher Education, Promotion of Literacy in Sub-Saharan Africa, Improving Educational Leadership, Higher Education Management*)
- oikeutta terveyteen (*Medicine, Public Health, Informatics for Health, Family Health, Community Health*)
- oikeutta kulttuuriin (*Network for Higher education in Music*)

Erinäisten vesialan hankkeiden kautta tuetaan **oikeutta puhtaaseen veteen** (*Water sciences, Hydrological cycle Management, Urban Water services*) ja yhteisö-tason hankkeissa **oikeutta ravintoon ja elämäntasoon** (*Living with informal settlements in Mali, Tackling urban poverty, Social work and Health care, Community-based Social Development, Veterinary Network*).

2.1 Suomen kehitys yhteistyöohjelman painopistealueet korkeakoulu yhteistyössä

Kaikkien korkeakoulu yhteistyö hankkeiden toiminta luonnollisesti tukee **inhimillistä kehitystä**; yksilökohtaista kasvua ja oman oppimisen kehittämistä opettaja/opiskelijavaihdon, intensiivikurssitoiminnan sekä kapasiteetin vahvistamiskoulutuksen muodoissa.

Muutkin painopistealueet tulevat voimakkaasti esille korkeakoulu yhteistyön verkosto- ja hanketoiminnassa. **Ihmisoikeuksia edistävää, demokraattista ja vastuullista yhteiskuntaa** kehitetään esim. Åbo Akademin ihmisoikeusinstituutin koordinoimassa NSS-hankkeessa *Sustainable Development and Human Rights*, hankkeessa on vuoden aikana liikkunut 8 opettajaa, 16 opiskelijaa ja kaksi intensiivikurssia on pidetty. Hankkeen tuloksena uuden opetusmetodologian sekä tutkimusmenetelmien osaaminen on kehittynyt Tanzanian ja Ugandan korkeakouluissa. **Demokraattista yhteiskuntaa** tuetaan suoraan myöskin Kaukasuksen Helsingin yliopiston Aleksanteri-instituutin NSS-verkostossa, jonka tavoitteena on **Valko-Venäjän ja Georgian yhteiskuntatieteiden** akateemisen yhteistyön vahvistaminen liikkuvuuden ja intensiivikurssitoiminnan avulla. Vastuullista yhteiskuntaa tavoitellaan myöskin kehitysmaiden kehitystutkimuksen koulutusohjelmien ja akateemisen henkilökunnan kehittämishankkeessa.

Osallistava ja työllistävä vihreä talous on monesti tavoitteena korkeakoulujen kehitysyhteistyössä, koska hankkeisiin osallistuu kohdemaasta laajemmin muutkin yhteisöt ja sidosryhmät kun korkeakoulutoimijat. Esimerkkejä tästä löytyy kestävän turismin hankkeesta *Tourism and MDGs*, jossa kehitetään turismialan korkeakoulutusta teemoilla **yritysten sosiaalinen vastuu ja yhteisöperustainen turismi**. Tähän tavoitteeseen liittyy myöskin hanketoiminta, jolla kehitetään uusiutuvien energialähteiden maisteri- ja tohtoritason koulutusohjelmia (esim. HEI ICI *Sustainable Energy Education Development, Laos, Cambodia*). **Osallistavaa naisyrityttöä** tuetaan Aalto-yliopiston Egyptin hankkeessa *Entrepreneurship Capacity Building* ja ekologista media-alan toimintaa verkostossa *Training producers for ecological broadcasting*).

Luonnonvarojen kestävä hallintaa ja ympäristönsuojelua on tuettu mm. useissa metsä- ja ympäristöalan hankkeissa; *Restoration of indigenous forest landscape in Ghana*, *Higher Education in Environmental Sciences, Finland–Sudan Network in Forest Sciences*, *Improving Forestry Education in Kenya*.

2.2 Läpileikkaavat teemat korkeakoulu yhteistyön toteutuksessa

Korkeakouluhakijoita ohjeistetaan jo hankkeiden suunnitteluvaiheessa ottamaan huomioon läpileikkaavat teemat ja ne **näkyvät myöskin konkreettisesti hankkeiden valintakriteereissä**.

Meneillään olevista korkeakoulutussektorin hankkeista useat **vaikuttavat suoraan ilmastonmuutoksen torjuntaan ja ilmastonmuutokseen sopeutumiseen**. Esimerkiksi Aalto yliopiston ”Network to promote energy efficiency and renewable energy use in lightning” pyrkii edistämään energiatehokkuutta ja uusiutuvien energialähteiden käyttöä valaistuksessa Nepalissa ja Vietnamissa, Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun Zambezi -hanke vahvistaa maatalous- ja metsätieteiden sekä luonnonvara-alan korkeakoulutusta ilmastonmuutoksen ja kestävän kehityksen osalta, East Africa Technomatematics 3 -hanke pyrkii vahvistamaan etelän matemaattista osaamista mm. meteorologian alalla ja STEM-hankkeessa tavoitteena on trooppisten suosademetsien ennallistaminen.

Moni hanke vaikuttaa myöskin välillisesti ilmastonmuutoksen hillitsemiseen ja ennen kaikkea ilmaston muutokseen sopeutumiseen muiden muassa lisäämällä tietoisuutta ja parantamalla valmiuksia ymmärtää ympärillä tapahtuvia muutoksia ja niihin vaikuttavia syy-seuraussuhteita sekä pohjoisessa että etelässä. Ilmastonmuutoksen syy-seuraussuhteet ovat konkreettisempia etelässä kuin pohjoisessa ja korkeakoulu yhteistyö lisää kumppaneiden ja muiden sidosryhmien ymmärrystä ja kykyä toimia ilmastonmuutoksen hidastamiseksi ja muutoksiin sopeutumiseksi. Terveyssektorin työ on esimerkki toiminnasta, jossa työskennellään ilmastonmuutoksen välillisesti aiheuttamien haasteiden kanssa ja

vahvistetaan kapasiteettia sopeutumisen osalta. Esimerkiksi ilmastonmuutoksen käynnistämien tapahtumaketjujen aiheuttamat terveydentilaa heikentävät tekijät ovat uusi haaste terveydenhoidolle.

Sukupuolten tasa-arvo heijastuu suoraan naisten ja tyttöjen vaihto-osallistumisessa, mutta myöskin niin, että hanketoiminnassa on konkreettisia toimenpiteitä naisten ja tyttöjen osallistumisen priorisoinnille; esim. osallistuvien opiskelijoiden ja opettajien valinnassa. **Tyttöjen/naisten osuus vuoden aikana tuetusta opettajavaihdosta oli 54 % ja opiskelijavaihdosta jopa 60 %.**

Esteettömyystuki otettiin käyttöön North-South-South-ohjelmassa keväällä 2012.

Esteettömyystuki on käytössä kaikissa ohjelman toiminnoissa; tukea myönnetään kehitysmaihiin vaihtoon lähteville ja sieltä Suomeen saapuville opiskelijoille, opettajille ja henkilöstölle, sekä kehitysmaissa pidettäville intensiivikurssille osallistuville opiskelijoille ja opettajille. North-South-South -verkostot voivat hakea esteettömyystukea jatkuvalla hakuajalla. Päätöksenteossa konsultoidaan tarvittaessa esim. ESOK-verkoston (Esteetön opiskelu korkea-asteen oppilaitoksissa) asiantuntijoita.

Tähän mennessä tuella on mahdollistettu kahden vammaisen henkilön osallistuminen ohjelmaan; suomalaisen opettajan osallistuminen intensiivikurssille (Human Rights and Development-hanke, rahoitusta myös mm. kunnalta) sekä Etelä-Afrikkalaisen naisopiskelijan lukukauden vaihtojakso Suomessa (Globalization and the Body-hanke).

Hanketoiminnassa tasa-arvon edistäminen on näkynyt konkreettisesti vuoden 2013 aikana esim. seuraavissa hankkeissa: NSS-verkosto "Inclusive Education", intensiivikurssi "Orphaned Children in the care of Elderly", NSS-verkosto "Partnership in Social Work", naistutkimuksen verkosto "Globalization, Knowledge and the Body", naisryrittäjyyden kehityshanke Egyptissä. Useissa hankkeissa kehitetään myöskin eri alojen IT-teknologisia sovelluksia koulutuksen tarpeisiin; sekä metodologiaan että koulutuksen sisällön tuottamiseen. Näin vähennetään matkustamisen tarvetta ja **korkeakoulutus tarjotaan laajemmalle kohderyhmälle.**

3. HYVÄT KÄYTÄNNÖT KORKEAKOULUJEN KEHITYSYHTEISTYÖSSÄ

Omistajuus näkyy hankkeissa siten että osa toiminnoista on kehitysmaiden partnereiden vastuulla, esim. HEI ICI-ohjelmassa edellytetään että hankkeen ohjausryhmän puheenjohtajuus on kehitysmaan partnerikorkeakoululla. Kehitysmaiden partnerit valitsevat vaihtoon lähtevät opiskelijansa ja opettajansa sekä järjestävät vaihtoihin liittyvää valmennusta. NSS-verkostoissa etelän partnereilla on päävastuu intensiivikurssin järjestämisestä. Hankkeiden valinnassa kiinnitetään huomiota **kohdemaiden ja -korkeakoulujen omiin strategioihin ja kehityssuunnitelmiin.**

Hankkeilla on **laaja vaikuttavuus** kohdemaassa ja niissä yhdistyy sekä korkeakoulun hallinnon kapasiteetinvahvistaminen, koulutusohjelmien kehittäminen, henkilökunnan osaamisen kehittäminen, ICT-sovellusten toimeenpano sekä yhteistyö laajemman sidosryhmän kanssa (alueellinen tai paikallinen yhteisö, teollisuus ja työnantajat, hallinto ym). Korkeakoulujen kehitysyhteistyöllä on myös laajempi näkyvyys ja vaikuttavuus **temaattisten ja tieteenalakohtaisten verkostojen puitteissa**, samalla verkostot tarjoavat toiminnalle synergiaetuja ja foorumin tulosten jakamiselle, esim. Sibelius-Akatemian NSS-hanke on osa laajempaa globaaliverkostoa GLOMUS (<http://www.glomus.net/>).

Suomalaiset korkeakoulutoimijat ovat sujuvasti hyödyntäneet myöskin muita, tarjolla olevia **täydentäviä rahoitusmuotoja** toiminnalleen, esim. Suomen Akatemian tutkimusrahoitusta voidaan luonnollisella tavalla yhdistää CIMOn korkeakoulutushankkeisiin. **CIMO on pyrkinyt edistämään synergiaa myöskin eri pohjoismaiden toimijoiden välillä** järjestämällä Etiopia-aiheisen tapaamisen suomalaisten ja ruotsalaisten korkeakoulutoimijoiden välillä Hanasaaren Kehitysyhteistyöseminaarin ohella syksyllä 2012.

IT-sovelluksia on toiminnassa käytetty tehokkaasti hyväksi sekä hallinnossa että avaintoiminnoissa.

Verkoston kommunikointi sujuu joustavasti etäyhteyksien kautta (Skype, videoneuvottelu, Adobe Connect), toimintaan liittyy koulutustilaisuuksien ja oppimismoduulien välittäminen etäyhteyden kautta sekä e-oppiminen.